

Fiil ve Fiil Çeşitleri:

Fiil (Eylem): İş, oluş, hareket bildiren sözcüklerdir. Eylemler, isimler gibi dilimizin temel

sözcükleridir. Bu sözcükler varlıkların gerçekleştirdiği işleri, oluş ve kılışları zamana ve kişiye

bağlı olarak anlatır.

1. İş (kılış) Eylemi: Nesne alan eylemlerdir.

Örnek: kırmak, yıkmak, yolmak, atmak, taşımak...

2. Oluş Eylemi: Kendiliğinden ve uzun zamanda gerçekleşen eylemlerdir. Öznenin iradesi

dışında gerçekleşir.

Örnek: acıkmak, solmak, yaşlanmak, paslanmak...

3. Durum Eylemi: Yapılan işten öznenin dışında etkilenen bir varlığın bulunmadığı,

öznenin iradesiyle gerçekleşen ve hareket ifade eden eylemlerdir.

Örnek: yürümek, durmak, oturmak, gitmek...

Fiillerde Kişi:

3 tekil ve 3 çoğul kişiden biri fiilleri gerçekleştirir.

1. tekil kişi : -ım, -m

2. tekil kişi : -sın, -n

3. tekil kişi : -

1. çoğul kişi : -ız(-lım), -k

2. çoğul kişi : -sınız, -nuz

3. çoğul kişi : -lar

“Bugün bir saat kitap okudum.” cümlesinde “okumak” fiiline getirilen “-m” eki, fiilin kim tarafından (1. tekil kişi – ben) yapıldığını bildirmektedir.

» Memleketten dün akşam döndük.

» Yerlere çöp atmayınız.

Kişi (Şahıs)	Fiil - Kip - Kişi Eki	Kişi (Şahıs)	Fiil - Kip - Kişi eki
1. tekil kişi (ben)	Gel - di - m	1. tekil kişi (ben)	Oku - malı - y - ım
2. tekil kişi (sen)	Gel - di - n	2. tekil kişi (sen)	Oku - malı - sın
3. tekil kişi (o)	Gel - di	3. tekil kişi (o)	Oku - malı
1. çoğul kişi (biz)	Gel - di - k	1. çoğul kişi (biz)	Oku - malı - y - ız
2. çoğul kişi (siz)	Gel - di - niz	2. çoğul kişi (siz)	Oku - malı - sınız
3. çoğul kişi (onlar)	Gel - di - ler	3. çoğul kişi (onlar)	Oku - malı - lar

Fiil Kipleri:

Haber (Bildirme) Kipleri: Fiilde bildirilen işin yapıldığını, olduğunu, yapılmakta olduğunu ya da yapılacağını haber veren kiplerdir. Eylemin zamanla olan ilgisini gösterirler.

1. di'li geçmiş zaman kipi: (Bilinen, belirli, görülen geçmiş zaman) -dı - di - du - dü - tı -

ti - tu - tü eklerinden birisi kullanılıyor ise di'li geçmiş zamanla çekimlenmiş bir fiil vardır.

⇒ **Fiilde bildirilenin kesin olarak bilindiğini anlatır.**

Örnek: Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

Onu yürürken gördüm.

Konuşan kişinin fiilde anlatılan işe tanık olduğunu bildirir.

Örnek: Öğretmeniniz, eylemler konusunu anlattı.

Antalya'dan geldi.

2. miş'li geçmiş zaman kipi: -miş - miş - muş - müş eklerinden birisi kullanılıyor ise miş'li

geçmiş zamanla çekimlenmiş bir fiil vardır.

⇒ **Kesinlik yoktur, başkasından öğrenilme anlamı vardır.**

Örnek: Onu görmeye gitmiş.

Babasının büyük bir arabası varmış.

Farkında olmaksızın yapılanın sonradan farkına varma anlamı da taşır.

Örnek: Sözlerim zoruna gitmiş.

3. Şimdiki zaman kipi: -yor -mekte -makta eklerinden birisi kullanılıyor ise şimdiki

zamanla çekimlenmiş bir fiil vardır.

⇒ **Bildirilen eylem aynı zamanda gerçekleşmektedir.**

Örnek: Sizlere not hazırlıyorum.

Annem mutfakta yemek yapıyor.

Uyarı: mekte - makta şimdiki zaman anlamı verir.

4. Gelecek zaman kipi: -ecek, -acak eklerinden birisi kullanılıyor ise gelecek zamanla çekimlenmiş bir fiil vardır.

⇒ **Bu kipte iş, konuşmadan sonra gerçekleşir.**

Örnek: Yarın onu ziyaret edeceğim.

5. Geniş zaman kipi: -(i)r - er - ar eklerinden birisi kullanılıyor ise geniş zamanla çekimlenmiş bir fiil vardır.

⇒ **Fiilin bildirdiği işin her zaman, rutin olarak yapıldığını, yapılacağını bildirir.**

Örnek: Sabahları koşarım.

Yıllardır resim yaparım.

Her yaz babaannemin yanında kalırım.

B. Dilek (İsteme) Kipleri: Bu kiplerin 3 temel özelliği vardır.

- Eylemlerin gerçekleşmesiyle ilgili dilekleri dile getirir.
- Bu kiplerde zaman kavramı yoktur.
- Kesin değildirler. Tasarımı, niyeti, planı ortaya koyar, dile getirir.

1. Gereklilik kipi: -meli, -malı eklerinden birisi kullanılıyor ise gereklilik kipi ile çekimlenmiş bir fiil vardır. **Cümlelere zorunluluk ve tahmin anlamları katar.**

Örnek: Onu görmeliyim.

Bizimkiler memlekete varmış olmalı.

2. İstek kipi: -e, -a eklerinden birisi kullanılıyor ise istek kipi ile çekimlenmiş bir fiil vardır.

Örnek: Yeni bir gömlek alayım.

Biraz dışarı çıkayım.

3. Dilek koşul (şart) kipi: -se, -sa eklerinden birisi kullanılıyor ise dilek koşul kipi ile çekimlenmiş bir fiil vardır.

Örnek: Şu yolculuk bir bitse. (Dilek ifade eder.)

Gelirsen görüşürüz. (Dilek-koşul anlamı taşır.)

4. Emir kipi: Eylemin yapılması gerektiğini emir şeklinde bildirir. Emir kipinin eki yoktur, kişi ekleriyle çekimlenir. Birinci tekil ve birinci çoğul şahsın emir çekimi yoktur.

Örnek: Gel, koşun, baksınlar...

Fiillerin Soru ve Olumsuz Biçimleri:

Fiillere “mı, mi, mu, mü” soru eki getirilerek, fiilleri soru biçiminde kullanabiliriz. Bu ek kimi zaman kişi ekinden önce de gelebilir.

Örnek: Çalıştın mı?

Gelmedi mi?

Okuyor musun?

Fiilleri olumsuz yapmak için ise “-me - ma” kullanılır. Fakat olumsuzluk eki ile mastar eki - me - ma karıştırılmamalıdır.

Örnek: Yüzme çok sağlıklı bir spordur.

Hava serin bugün yüzme. (olumsuzluk)

Uyarı: Geniş zamanın olumsuzu “-mez - maz” dır.

Örnek: Bundan böyle hata yapmaz